

Marieke Sanders-ten-Holte
Posłanka do Parlamentu Europejskiego

Demokracja bez kobiet to pół demokracji
warsztaty zorganizowane przez Fundację Klub Obywatelski
Kraków i Katowice, 4-5 kwiecień 2003

„Równe szanse dla kobiet we wspólnej Europie”

Panie i Panowie,

Jestem wdzięczna za to, że mogę dzisiaj i jutro być tutaj i wyrazić moje poglądy na ten interesujący nas temat.

Bardzo dobrze się tu czuję. Po pierwsze, jestem szczęśliwa, że mogę być w pięknym Krakowie, mieście z tak bogatą historią i kulturą. Nie ma się co dziwić, że to miasto zostało wpisane na światową listę dziedzictwa kulturowego UNESCO. Cieszę się, że Fundacja Klub Obywatelski wzięła na siebie inicjatywę promocji równych szans kobiet i mężczyzn i dyskusji na temat tego, co możemy zrobić wspólnie.

Chcę skorzystać z tej okazji i powiedzieć co moja partia ELDR oraz Unia Europejska osiągnęły na polu równych szans i co robimy aby osiągnąć dalszy postęp.

Jestem członkiem Parlamentu Europejskiego z holenderskiej liberalnej partii VVD i jesteśmy częścią Europejskiej Liberalno-Demokratycznej Partii Reform, EDLR. ELDR składa się z 53 deputowanych różnych narodowości, od Holendrów, do Szwedów i Włochów. Prezydent Parlamentu Europejskiego, Pat Cox jest także członkiem ELDR.

Zajmuję się edukacją i kulturą. Jestem wiceprzewodniczącą komisji rozwoju państw trzeciego świata oraz członkiem łączonego zgromadzenia parlamentarnego dla krajów ACP. Przez długi okres byłam także aktywna na polu praw kobiet.

Bardzo się cieszę, że mogę dzisiaj powiedzieć, że Unia Wolności jest członkiem ELDR. Jesteśmy dumni, że wraz z rozszerzeniem kilkanaście partii z krajów kandydujących zdecydowało się do nas dołączyć. Począwszy od pierwszego

maja będziemy mogli podjąć członków narodowych parlamentów krajów kandydujących jako obserwatorów. Bruksela stanie się więc jeszcze bardziej kosmopolityczna, niż jest do tej pory, a my będziemy wspólnie pracować nad codziennymi decyzjami politycznymi.

ELDR jest trzecią grupą polityczną w Parlamencie Europejskim. ELDR ma istotną rolę, nie tylko ze względu na osobę Pata Coxa, ale także dlatego, że często mamy więcej wpływu na decyzje Parlamentu, niż wynikałoby to z naszej wielkości. Ponieważ jesteśmy pomiędzy Chrześcijańskimi Demokratami i Socjaldemokratami, często czynimy różnicę. Wierzę, że UW będzie mogła rozwinąć się w podobny sposób i „uderzać ponad swoją wagę” ! Powitamy Państwa serdecznie, kiedy pojawicie się w Brukseli w przyszłym miesiącu i mam nadzieję, że razem będziemy mogli stworzyć bardziej liberalną Europę.

Za czym opowiada się ELDR?

EDLR zawsze popierało szybką akcesję krajów aplikujących jak tylko spełnią kryteria akcesji. Jest wiele powodów dla których warto być za Europą poszerzoną. Po pierwsze, wszystkie kraje europejskie odniosą korzyść, jeśli będziemy próbować rozwiązywać wspólne tematy i problemy, które wykraczają poza granice, takie jak środowisko naturalne, handel, transport, stworzenie wspólnego rynku dla produktów oraz kapitału i usług a także wolny przepływ pracowników. Musimy też mieć wspólną politykę dla szukających azylu oraz walki z przestępczością transgraniczną.

Jest także rzeczą ważną, żebyśmy pracowali razem i uczyli się od siebie w dziedzinach, gdzie mamy wspólny interes zbudowania lepszej Europy dla obywateli, takich jak edukacja, kultura, sprawy socjalne i zatrudnienie. Polityka zagraniczna jest także ważnym aspektem. Więcej ludzi chce słuchać nas i mówić jednym głosem. Więc Europa, która współpracuje poprawi życie ludzi, a także podaruje sobie silniejszy głos w świecie !

Po drugie, Europa to była jedna Europa, nie dwie – teraz jest czas, żeby stać się znów jedną Europą. Powiedziane to zostało wcześniej – upadek żelaznej kurtyny – powtórzę to raz jeszcze.

Po trzecie, jeśli pomyślimy o tym, to jest to raczej naturalne, że my Europejczycy podzielamy te same wartości – demokracja, prawa człowieka, państwo prawa, wolność i równość. Jedną z tych wartości, którą dzielimy jest oczywiście równy status kobiet i mężczyzn.

Równe szanse dla kobiet i mężczyzn są podstawą dla społeczeństwa demokratycznego. Jest także konieczne, żeby kobiety były reprezentowane we

wszystkich sferach społeczeństwa i biznesu. Zgadzam się, że demokracja bez kobiet to pół demokracji, ponieważ gdy nie jest tak, to nie bierzemy pod uwagę pełni interesów i potrzeb populacji. Płeć jest także ważną częścią rozwoju ekonomicznego i społecznego. Kraje z dużym stopniem równouprawnienia są to często te kraje, które mają duży stopień rozwoju ekonomicznego i społecznego.

Celem ELDR jest aby społeczeństwo było aktywne i szanse były równe w teorii i w praktyce a także wspierane przez rząd. Wierzimy także, że UE powinna wziąć na siebie wiodącą rolę na wszystkich forach międzynarodowych jeśli chodzi o respektowanie praw kobiet i równe szanse. Więcej można znaleźć naszym programie, który zostanie tutaj pokazany. Wierzimy, że liberałowie mogą walczyć nie tylko na rzecz równych szans dla kobiet i mężczyzn, ale także na rzecz czarnych i białych, niepełnosprawnych, mniejszości seksualnych oraz ludzi o innych przekonaniach religijnych i politycznych.

Jest oczywiście wiele dziedzin, gdzie powinniśmy uzyskać poprawę. Niezależność ekonomiczna jest tak naprawdę bazą dla niezależności kobiet, co nie zrealizowało się wszędzie. Nadal kobiety mają niższe pobory i mają mniejszą pewność zatrudnienia. Kobiety pozostają bardziej niż mężczyźni zagrożone biedą i marginalizowaniem, szczególnie kobiety starsze i panny.

Kobiety muszą wziąć aktywny udział w życiu politycznym – i muszą zostać do niego dopuszczone! Sytuacja, którą mamy jest nie do zaakceptowania, nie do utrzymania i nie jest reprezentatywna. Szklany kloz musi zostać rozbity! Dlaczego nie spróbować programów mentorskich, wyznaczania celów, akcji pozytywnych, głosowania na osoby albo systemów głosowania z klucza?

Przemyt kobiet oraz brutalność w domu są kolejnymi tematami. Każdego roku setki tysięcy kobiet i dzieci jest wykorzystywanych seksualnie – tego nie da się zaakceptować. Unia Europejska i kraje aplikujące muszą walczyć z tym bardziej zdecydowanie – jeśli zwalczamy przestępczość międzynarodową i handel narkotykami, dlaczego mielibyśmy mniej zajmować się ludźmi. A są sposoby, jak walczyć z mężczyznami, którzy biją swoje żony – trzeba wspierać kobiety, ale także pracować z mężczyznami. Nie można zignorować mężczyzn w tym przypadku.

Jako była nauczyciel i rektor myślę także, że edukacja jest bardzo ważna. Edukacja jest podstawą ku rozwojowi i musimy zachęcać ku partycypacji kobiet w edukacji i szkoleniach.

Powinniśmy także pomagać rodzinom aby mogły powiązać swoją pracę w życiu rodzinnym. Wiem, że Polska ma hojne zasiłki macierzyńskie i to jest

dobrze. Jest to nie tylko dobrze dla kobiet, ale jeśli mamy dobre systemy pomocy rodzinnej oraz pomocy dla dzieci z większą elastycznością w miejscach pracy to prawdopodobnie także zwiększymy wskaźnik urodzeń . Będzie więcej ludzi w życiu zawodowym i będą oni płacić za emerytury dla starszych. Wszystkie kraje europejskie są w tej samej sytuacji, społeczeństwa starzeją się i zagraża nam kryzys finansowania. Kobiety powinny mieć prawo do decydowania, prawo wyboru !

Musimy na to spojrzeć z lekkiej perspektywy. Przebyliśmy bardzo długą drogę z miejsca, gdzie byliśmy parę setek lat temu. Na początku ostatniego stulecia, kobiety były uważane za obywateli drugiej kategorii i nie miały nawet prawa głosu, a czasem prawa do pracy i dysponowania swoimi zarobkami. Dzisiaj mamy społeczeństwo, gdzie większość kobiet jest ekonomicznie niezależna, gdzie kobiety pracują jako inżynierowie, lekarze i urzędnicy. W paru przypadkach, tak jak w Polsce, mogą także zostać premierem. Mamy społeczeństwo, gdzie większość kobiet umie połączyć rodzinę i życie zawodowe w sposób racjonalny, zarówno ze względu na lepszą opiekę publiczną nad dziećmi, ale także lepsze dodatki rodzinne, ponieważ mogą wybrać nie tylko ile dzieci chcą mieć , ale także więcej kobiet i mężczyzn dzieli odpowiedzialność za dzieci i prace domowe.

Nie możemy być usatysfakcjonowani tymi osiągnięciami. Nadal jest wiele dyskryminacji i uprzedzeń. Są kraje, gdzie kobiety mają się gorzej niż w innych krajach. Są jednak też takie kraje, gdzie osiągnięto wiele w dziedzinie poszanowania równych praw i zwalczania uprzedzeń. Dlatego musimy kontynuować pracę na rzecz społeczeństwa, gdzie kobiety nie są traktowane gorzej ze względu na swoją płć.

Także osiągnięcia, które mieliśmy do tej pory są czymś, co musimy zachować, zarówno poprzez politykę rządów, ale także poprzez wzmacnianie świadomości oraz nasze codzienne zachowanie. My jesteśmy odpowiedzialni za próbę zmiany zachowań naszym społeczeństwie!

Wymiar europejski

Chciałabym powiedzieć o tym, co zostało osiągnięte do tej pory przez UE na polu równouprawnienia kobiet. A jest to bardzo duży zestaw legislacji i polityk, choć czasami nie nadąża się z jego wdrażaniem.

Rolą UE w tej dziedzinie jest pomoc i uzupełnianie polityk państw członkowskich. Od lat 70-tych zostało zaadoptowane kilkanaście dyrektyw, które miały w zamiarze poprawienie sytuacji w państwach członkowskich.

Duży skok naprzód został poczyniony w następnym pięknym mieście, Amsterdamie. W mojej stolicy podpisano nowy traktat, który był przełomem jeśli chodzi o równouprawnienie. Równy status pomiędzy kobietą i mężczyzną został włączony do najważniejszych artykułów traktatu, a także włączono koncept „gender manstreaming”.

Najważniejszymi dyrektywami Unii Europejskiej były:

Równa płaca za pracę o równej wartości – niestety jest nadal wiele różnic w wynagrodzeniu pomiędzy kobietami i mężczyznami w krajach członkowskich i kandydujących – ogólnie kobiety zarabiają 80-90% tego, co mężczyźni, jeśli nie liczy się różnic w czasie pracy, edukacji i kompetencjach.

Równe traktowanie w miejscu pracy i szkolenia – dyrektywa została poprawiona przed rokiem i Parlament Europejski zapewnił znaczące ulepszenia:

- zarówno bezpośrednia i pośrednia dyskryminacja zostały zabronione,
- koncepcje molestowania seksualnego zastosowano po raz pierwszy w prawie wspólnotowym.
- Poszerzono prawa dla rodziców, którzy powracają do pracy
- Akcja afirmatywna została włączona do dyrektywy.
- Kraje członkowskie muszą nominować instytucję, która analizuje i monitoruje zgodność z Dyrektywą.

Obowiązek udowodnienia niewinności – zawiera zasadę, że osoba oskarżona o pośrednią lub bezpośrednią dyskryminację musi sama udowodnić, że nie miało to miejsca, co oznacza, że wszystkie osoby dyskryminowane mają lepszy dostęp do sprawiedliwości – jest to dlatego bardzo ważne, lecz nie wszystkie państwa członkowskie wdrożyły tą zasadę.

Nowa ogólna dyrektywa na rzecz równego traktowania we wszystkich sferach życia – Komisja pracuje teraz nad tym i będzie to bardzo ważny krok na rzecz równości płci. Parlament Europejski naciska na Komisję, aby zaprezentowała dobrą propozycję.

UE otworzyła także szereg inicjatyw skierowanych bezpośrednio do kobiet. Musimy także patrzeć jak inne inicjatywy wpływają na kobiety.

Jest wiele polityk, które bezpośrednio dotyczą kobiet i mężczyzn, nawet jeśli politycy nie są ich świadomi. We wszystkich krajach mężczyźni są posiadaczami samochodów. Dlatego dostęp do publicznego transportu jest ważniejszy dla kobiet. Wiele społeczności daje wiele pieniędzy na ośrodki sportowe, używane głównie przez mężczyzn, na przykład boiska do piłki nożnej

i hokeja. W służbie zdrowia wiele więcej uwagi idzie na choroby na które cierpią mężczyźni. Jeśli badania naukowe są przeprowadzane tylko przez mężczyzn to jak to się przekłada na gotowe produkty i naszą wiedzę?

Musimy też sprawdzić czy system zabezpieczenia społecznego nie dyskryminuje jednej płci wobec innej. Niektóre systemy dają mniej pieniędzy kobietom każdego miesiąca, ponieważ one żyją normalnie krócej niż mężczyźni. Może są one ekonomicznie uzasadnione, ale to nie znaczy, że są w porządku. Nie jest w porządku fakt, że kobiety, które były w domu i wkładały cały swój wysiłek w wychowywanie dzieci i ich dom, często kiedy są starsze dostają niskie emerytury. A co z mężczyznami, którzy rzadko dostają zasiłek ojcowski, nawet jeśli chcą?

Dlatego jest bardzo ważne, aby ukierunkować wszystkie polityki na rzecz równouprawnienia. Niektóre z polityk europejskich, na przykład polityka zatrudnienia, europejskie fundusze socjalne, badania naukowe są ukierunkowywane z powodzeniem. Komisja europejska, a szczególnie komisarz Anna Diamantopoulou pracuje aktywnie w tej dziedzinie, nawet jeśli nie jest wszędzie oczekiwana z otwartymi ramionami! Parlament właśnie opublikował raport na temat tego jak poszczególne komisje muszą włączyć kwestie płci do swojej pracy.

Właśnie teraz komitet ds. kobiet w Parlamencie Europejskim pracuje nad tak zwanym „gender budgeting”. To oznacza, że wszystkie pozycje w budżecie muszą być sprawdzane pod kątem tego jak wpływają one na równość płci. Jeśli równość jest zaburzona, to trzeba dokonać korekty. Jest to ważne, gdyż budżet jest zawsze złożony z wyborów politycznych. Budżet pokazuje jak zostało uformowane nasze społeczeństwo i co ważne pokazuje jak my chcielibyśmy je widzieć. Jest w stanie dystrybuować pieniądze pomiędzy różnych ludzi i może po prostu wzmocnić istniejące różnice.

Dlatego właśnie potrzebujemy statystyk i danych, które bardziej by pokazywały istniejące różnice. Jeśli statystyki nie mogą pokazać jakie są różnice pomiędzy mężczyznami i kobietami jak my możemy poprawić ich życie? Jest to coś, co jest często pomijane. Jak powiedziałam wcześniej – badania naukowe robione tylko przez mężczyzn, lub tzw. badania neutralne z uwagi na płeć są nie wystarczające.

Jest także ważne, aby wiedza na temat legislacji istniejącej była rozpowszechniana. Jeżeli nie wiemy jakie prawa i zobowiązania istnieją to nie możemy oczekiwać, że te zobowiązania będą przestrzegane.

Być może chcielibyśmy wiedzieć więcej czy m. zajmuje się Komisja kobieca w obecnej chwili? Właśnie pracujemy nad raportem na temat kobiet w środowiskach wiejskich. Jest to teraz ważne, gdyż polityka rolna UE ulega transformacji. Musimy też podkreślić, że kobiety rolniczki są często widziane jako gospodynie domowe, a nie ludzie pracujący i dlatego tracą wiele z zabezpieczenia społecznego. Niedługo będziemy pracować nad raportem na temat tego w jaki sposób kobiety mogą być zintegrowane w społeczeństwie informatycznym oraz raport na temat tego jak przeciwdziałać prostytucji i przemutowi kobiet.

W ostatnim roku głosowaliśmy nad raportem, który prosił wszystkie państwa, aby zalegalizowały aborcję. Oczywiście, było to bardzo kontrowersyjne – wszyscy chrześcijańscy demokraci oraz konserwatyści zagłosowali na nie. Musimy sobie jednak zdawać sprawę z tego, że niektóre rzeczy są kontrowersyjne – a my musimy być zawsze otwarci na dyskusję.

Także trudną rzeczą był szacunek dla pryncypiów subsydiarności. Czy jest to coś czym naprawdę musimy się zajmować w Brukseli? Czy nie powinny o tym decydować państwa członkowskie? Jesteśmy często stawiani z tym pytaniem. Równość płci znajduje się z traktacie rzymskim, Bruksela poświęca wiele uwagi kwestiom ubezpieczeń społecznych, które bardzo uzależnione są od budżetu narodowego i preferencji wyborców. Być może wskazane byłyby tu ograniczenia, jednakże musimy również pracować wspólnie nad sprawami gdzie wyznajemy wspólne wartości. Jedną z tych wartości jest niewątpliwie równość płci.

Cóż, wspomniawszy o dotychczasowych pracach Unii Europejskiej, musimy wspomnieć o krajach członkowskich. Nieważne bowiem, jak skuteczne prawo uchwała Parlament i kraje członkowskie, ważne by prawo miało zastosowanie na szczeblu lokalnym.

Dla efektywnego zastosowania prawa przez obecne i przyszłe kraje członkowskie potrzebny jest sprawny zespół instytucji publicznych, system administracyjno-prawny, jak również nadzór postępów osiągniętych przez kraje członkowskie. Nawet jeśli kraje członkowskie i kandydackie przyjmą prawo wspólnotowe, nie będzie do oznaczać jego całkowitego wdrożenia. Jeśli przyjrzymy się prawu zabraniającemu traktowania kobiety w miejscu pracy gorzej niż mężczyzny, musimy dołożyć starań by kobieta, której prawa są łamane, mogła dochodzić sprawiedliwości na drodze sądowej. Pragnę jednocześnie zapewnić, że luki prawne w tej kwestii nie są jedynie przypadłością krajów kandydujących, lecz występują nagminnie w krajach członkowskich.

Rozszerzenie

Mając powyższe na uwadze, z zadowoleniem przyjmuję fakt, iż Polska ustanowiła ostatnio instytucję Pełnomocnika Rządu d/s Równego Statusu Kobiet i Mężczyzn. Jest to niewątpliwie trafna inicjatywa, zbliżająca Polskę do standardów UE.

Wiem również, że polskie kobiety i polskie organizacje działające na rzecz kobiet mają na swoim koncie wiele zasług w tej kwestii. To wszystko robi duże wrażenie. Jestem przekonana, że wytrwacie w swoich dążeniach i stopniowo będziecie osiągać wyznaczone cele.

Pragnę wyrazić przekonanie, że korzystanie z wzajemnych doświadczeń sprawi, iż będziemy w swoich dążeniach bardziej skuteczni. Istotne jest by proces decyzyjny nie odbywał się wyłącznie na szczycie w Brukseli. Możemy mówić co UE robi w powyższych kwestiach, czego nie robi, i co naprawdę robić powinna. Możemy wymieniać informacje na temat różnic w działaniach podejmowanych przez kraje członkowskie i aplikujące. Wymiana wiedzy i najlepszych umiejętności i czasami bardzo przydatną metodą. Jednak główna inicjatywa, pomysły i, co najważniejsze, chęć działania, musi wychodzić od kobiet, których problem dotyczy. Jestem przekonany, że wszystkie kobiety (jak również wielu mężczyzn!) mają wiele pomysłów na to, jak powinno wyglądać społeczeństwo, w którym żyją.

W czasie trwania poprzedniego systemu, równość pomiędzy kobietą, a mężczyzną była czymś narzuconym odgórnie. Jednak prawdziwa równość nie może być wprowadzona w ten sposób. Musi ona wywodzić się od przekonań obywateli.

Co z przyszłością

Tak jak już wspomniałem, równość płci nie jest czymś oczywistym. Jest ona czymś, co wymaga ciągłej ochrony.

Przykładem świadczącym o statusie równości płci w Europie może być Konwent. Po pierwsze staraliśmy się zapewnić przyzwoitą reprezentację kobiet w Konwencie, ale nie udało nam się. A teraz staramy się, aby tak zwane *acquis communautaire* odnośnie równości płci nie było zagubione w nowym traktacie konstytucyjnym. Traktat Rzymski mówi bardzo silnie wielu punktach i było by to nie do zaakceptowania, gdyby Konwent, który tworzy przyszłą Europę zrobił krok w tył w tym temacie.

Na teraz nowa konstytucja nie spełnia tego postulatu. Dlatego musimy mieć wpływ na proces tworzenia projektu – to jest właśnie to, co próbuje robić Komitet Kobiet w Parlamencie Europejskim, wspólnie z kilkoma kobietami, członkami Konwentu.

Musimy najpierw zapewnić, że równouprawnienie kobiet i mężczyzn znajduje się wśród wartości, pryncypiów oraz tak zwanych dzielonych kompetencji Unii. Musimy też zapewnić, że równouprawnienie będzie obecne we wszystkich politykach UE. Nowa konstytucja nie może być słabsza, niż Traktat Rzymski jeśli chodzi o zagadnienia związane z równą płacą, równym traktowaniem w pracy i szansą na akcje pozytywne. Później musimy także wzmocnić zapisy w konstytucji, co okazało się być możliwe w Amsterdamie.

Konkluzje:

Jako podsumowanie, chciałabym podkreślić parę rzeczy:

- musi być więcej kobiet w polityce – kobiety nie mogą pozostawać z boku, kiedy podejmowane są decyzje,
- przemyt kobiet jest nową formą niewolnictwa i musi być zwalczony za wszelką cenę,
- musimy ułatwić kobietom, aby były w stanie połączyć pracę i rodzinę – nie tylko jeśli chodzi o prawa kobiet, ale także aby być w stanie zmierzyć się z deficytem demograficznym,
- budowanie instytucji, wzbudzanie świadomości, statystyki z uwagi na płeć – inaczej nie będziemy w stanie zmienić formalnego równouprawnienia w rzeczywiste równouprawnienie,
- kobiety z mniejszości takich jak imigranci, homoseksualiści, młode oraz starsze kobiety często noszą podwójny ciężar dyskryminacji i wiele z nich staje często wobec ryzyka marginalizacji,
- ostatecznie, powinniśmy wszyscy popatrzeć w lustro, Co my możemy zrobić, aby zwalczyć stereotypy i uprzedzenia? Wiele z nas już teraz promuje równe prawa w ich pracy i życiu codziennym. Ale możemy zrobić nawet więcej.
- chciałabym także powiedzieć jak ważne jest, aby Polacy zagłosowali na tak w referendum w czerwcu. Jeśli chcemy coś poprawić, najlepiej jest to zrobić w porozumieniu z innymi.

Jeśli chcecie Państwo uzyskać więcej informacji, proszę kontaktować się z:

MEP Marieke Sanders-ten-Holte

Tel. + 32 2 284 56 28

E-mail: msanders@europarl.eu.int